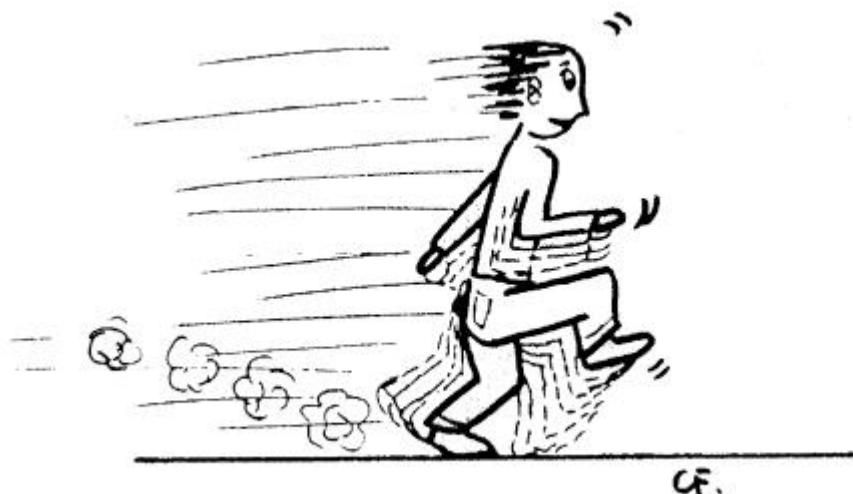

full d'assessorament *de* *l'escola de pares de la* **FaPaC**

HIPERACTIVITAT. (II)

RESUM PRIMERA PART (FULL 25)

Els estudis realitzats fins a l'actualitat han determinat aquesta problemàtica com a trastorn de dèficit d'atenció per hiperactivitat, que es caracteritza, bàsicament, per trastorns en el moviment i en l'atenció. Es considera que aquest trastorn ha de començar abans dels set anys, i es sol detectar a l'escola. Afecta a les àrees del moviment, del coneixement (àrea cognitiva), afectiva i àrea social. Les principals característiques el l'excessiu moviment i impulsivitat en situacions no apropiades, tant a casa com a l'escola; el nen realitza una sèrie de conductes que es consideren perturbadores, és a dir que afecten a l'entorn on es desenvolupa aquest nen, sobre tot a casa i a l'escola (aula). També presenta problemes de rendiment acadèmic, per la dificultat d'atenció i també de memòria i de percepció. Hi ha diferents factors que incideixen en l'aparició d'aquest trastorn (abans es considerava una inadequada relació amb els pares i també a l'escola), però estudis recents apunten a que la principal causa pot ser un dèficit en el metabolisme de la glucosa, font d'energia per a les cèl·lules cerebrals que els hiperactius utilitzen menys. Les àrees cerebrals afectades d'una disminució d'aquesta font d'energia són les àrees frontals, les que regeixen l'atenció i el moviment (però hi ha altres factors que incideixen en el trastorn, i que tenen el seu grau d'influència.

5. COM EVOLUCIONA EL NEN HIPERACTIU?

Ja hem dit que aquest trastorn comença molt aviat. Es fa molt evident quan el nen s'incorpora a l'escola (podem dir que el 50% dels nens hiperactius estan identificats al voltant dels tres anys, i als sis anys quasi bé el 90%). Per tant la informació que aportin tant pares com el mestre o tutor serà molt important per identificar els nens amb aquest problema.

A partir dels sis anys la disminució del rendiment escolar es fa més evident i cap al Cicle Superior es pot dir que tindrà alguns dèficits d'aprenentatge (degut a l'evolució anterior). Serà un nen reconegut com a "problemàtic, tant a casa com a l'escola. D'adult continuarà amb la seva conducta hiperactiva i impulsiva (generalment el 65% de nens hiperactius ho són d'adults; la resta no manifestarà amb tanta evidència les seves conductes).

Els problemes del nen hiperactiu es poden agreujar si hi ha rebuig per part dels companys de classe o amics, perquè es veurà afectada la seva autoestima i no se sentirà acceptat. També existeix el risc que cap a l'adolescència consumeixin substàncies anomenades psicoactives (tabac, alcohol...) i major risc de tenir accidents (per la seva conducta impulsiva).

6. EL NEN HIPERACTIU S'HA DE DISTINGIR DE:

Sobretot de l'activitat excessiva i d'hiperactivitat normal per a l'edat. Aquests nens i nenes que fan moltes activitats no vol dir que siguin hiperactius. Es distingeixen fonamentalment perquè la seva atenció no està afectada i es poden concentrar en la feina que realitzen, que a més a més està organitzada i amb uns horaris (el nen hiperactiu tindrà problemes d'atenció i no acabarà les feines i passarà a unes altres). També es diferencien en el risc d'accidents, que és més elevat en els hiperactius, per la seva impulsivitat i moviments feixucs.

7. QUE PODEM FER? TIPUS DE TRACTAMENT

Quan el tractament del nen hiperactiu és realitzat per un especialista (i pensem que ha de ser així), es combina el tractament farmacològic amb d'altres. El primer ajuda el nen a concentrar-se i parar l'atenció, i generalment el medicament es pren durant els dies escolars, i no els caps de setmana o períodes de vacances. Però amb això no vol dir que el problema estigui resolt, i tant pares com mestres han de col·laborar perquè el tractament sigui veritablement efectiu.

Encara que sembli contradictori, els medicaments que s'empren són estimulants. Aquests estimulants activen el sistema nerviós central, que sembla estar disminuït (és a dir, amb menor activitat) respecte als altres nens no hiperactius, d'aquí que estimulant el sistema nerviós central, hi hagi una disminució de les conductes pròpies de l'hiperactiu (en no hiperactius l'efecte no seria el mateix). Però, repetim, només amb la medicació no hi ha prou; l'hiperactiu ha d'aprendre pautes de conducta que l'ajudin a millorar, per tant el nen/a ha d'entendre que tampoc hi ha prou amb la "medicina". En tot cas, el tractament farmacològic ha de ser supervisat constantment per l'especialista.

7.1. Àmbit familiar

Ja hem esmentat que a més a més del tractament farmacològic, el nen ha d'entrenar-se en una sèrie de pautes de conducta que l'ajudaran positivament. També els pares estan involucrats.

Ja que l'espai d'aquest full és reduït, indicarem algunes pautes generals (en tot cas, és l'especialista qui ha d'orientar la família):

La indisciplina pot esdevenir un situació habitual en l'àmbit familiar del nen hiperactiu. Cal tenir present que:

. Pel que fa al comportament, el nen/a ha de saber i tenir molt clar que és el que s'espera d'ell.

.També ha de ser conscient de les conseqüències derivades de les seves accions, tant positives com negatives.

.Cal analitzar aquestes conseqüències i, segons el grau de gravetat, atorgar-li la importància que mereixen, intentant no fer-ne cas de les intrascendents, però sí donar una resposta adequada a les conductes de major gravetat (per exemple, si el nen/a trenca objectes deliberadament, o insulta als pares o respon amb agressivitat). Els crits, les amenaces, etc., no serveixen gens, i cal que el nen sàpiga què pot passar si continua amb la seva conducta (si persisteix, llavors actuar).

.Dir un "no" a temps i en el moment adient no ha de ser utilitzat per sistema, però sí amb fermesa i claredat.

.Els possibles càstigs han d'incidir sobre tot en fer variar la conducta del nen, a altres que siguin adequades; no parlem de càstigs físics, ni tampoc volem indicar que tota conducta negativa per part del nen/a s'hagi de resoldre amb un càstig. L'hiperactiu, insistim, ha de saber les conseqüències de les seves accions, per tant, el càstig s'ha d'aplicar tal com s'hagi establert.

.El nen/a ha de complir amb les seves obligacions i responsabilitats, i s'ha de ser exigent perquè ho faci.

.S'ha de tenir en compte que, a l'hora d'aplicar un càstig, si aquest es perllonga, generalment no serà efectiu, perquè despertarà en el nen rancúnia i sentiments de voler "venjar-se".

.No s'ha de castigar físicament; els pares solen tenir sentiments de culpa i, posteriorment, s'apropen al fill per "recompensar". Això esdevé un estil educatiu inadequat, perquè actua com a mantenidor de les conductes no desitjades del fill/a hiperactiu, ja que aquest sap, "aprèn" que després d'un càstig bé la recompensa.

.Hi ha pares favorables a "la palmada al cul" en el moment adequat, perquè això atura de cop una situació difícil (insultar als pares o no fer-ne cas), però hem de tenir en compte que els pares han d'actuar amb coherència -un no

pot aplicar el càstig i l'altre ser qui "equilibra" la situació-.

És important que la disciplina es basi amb unes normes senzilles i clares, definides i sense contradiccions. Les recompenses o premis que s'atorguin als fills, sí són immediates, són més efectives, ja que la conducta impulsiva de l'hiperactiu així ho reclama. Les recompenses immediates més efectives són l'expressió d'afectivitat dels pares al fill, fer-li costat i animar-lo. És important també ajudar-lo a organitzar-se i a estructurar el seu temps i les seves responsabilitats.

En tot cas, s'ha de procurar un ambient familiar sense tensions, sense crits, ja que aquests elements el que fan és mantenir les conductes no desitjades de l'hiperactiu (recordem que aquestes conductes alteren el funcionament normal de l'entorn on està el nen, tant a casa com a l'escola).

L'especialista que segueix el cas, insistim, és qui ha d'orientar als pares de fills hiperactius perquè col·laborin en el tractament d'aquests.

Solament amb el tractament farmacològic es veuran resultats positius a l'inici, a curt termini, però això no és suficient. És més important crear hàbits de conducta, pautes de comportament que ajudin a l'hiperactiu a superar les seves dificultats.

7.2. Àmbit escolar

Si les conductes del nen/a hiperactiu alteren el funcionament "normal" del seu entorn, l'aula on assisteix aquest també es veu afectada, per tant el mestre, d'acord amb els pares i l'especialista, és un element important per al tractament del transtorn:

.Cal observar quines són les conductes que més distorsionen el ritme de la classe i del propi nen, establir quines són prioritàries de reduir i preveure de quina manera es pot fer que aquestes no apareguin o si més no apareguin el menys possible.

.Hem citat que els companys de classe poden rebutjar el nen hiperactiu (perquè s'enfada sovint en el joc, els molesta, etc.). És important que el mestre compti amb l'ajuda del grup, ja que si el grup ignora les conductes negatives de l'hiperactiu, aquestes milloren.

.Pel que fa al tipus de recompenses i "càstigs", cal establir de quin tipus seran, i com s'aplicaran. El mestre també ha d'intentar ignorar les conductes pertorbadores del nen, sempre que sigui possible, així com no reprendre'l públicament, davant de tota la classe, sinó de manera personalitzada.

.Les feines escolars que hagi de realitzar han de ser molt clares i pautades. Existeixen diferents procediments que ajudaran a l'hiperactiu a realitzar les feines. Bàsicament, el procés és el següent:

-El model (mestre, especialista) fa la tasca i verbalitza els passos que va realitzant.

-El nen fa la mateixa tasca, sota les instruccions que li dóna el model (les mateixes que aquest ha verbalitzat)

-El nen fa la tasca i verbalitza les instruccions

-Finalment, el nen fa la tasca mentre interiorment es va autodictant les instruccions per realitzar-la.

Aquest procediment es pot realitzar per fases o tot seguit, segons edat i capacitats del nen/a hiperactiu.

8. ENTRE TOTS L'HEM D'AJUDAR

El trastorn de dèficit d'atenció per hiperactivitat requereix la intervenció d'un especialista expert en el tema, el qual, un cop ha identificat el trastorn, guiarà el tractament i aportarà les orientacions necessàries, tant al mestre/a com als pares per tal d'ajudar en l'evolució del nen/a. Cal tenir una especial atenció al rendiment escolar d'aquests nens, perquè no es presentin dèficits d'aprenentatge (que solen manifestar-se a la pubertat) de difícil recuperació.

9. BIBLIOGRAFIA

-Full d'assessorament número 4 de FaPaC: La disciplina a casa i a l'escola

-ROSALES, S (1992): "Torbellinos de pocos años".en LA VANGUARDIA 19-4-92.Barcelona

-GARGALLO LOPEZ,B (1991): Hijos hiperactivos. ed. Ceac. Barcelona. Colecció Cúpula Respuestas

---

Autor del text: Ricard Montalban